

การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา
ของนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช*
LEARNING DEVELOPMENT BY THE TRI-SIKKHA PRINCIPLE OF
STUDENTS OF SRI THAMMASOKKARAJ CAMPUS
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระปลัดวิสุทธิ์ศรี นนทชโย (เทียนวิเศษ)

Phrapalad Wisudsri Nanthachayo (Tianviset)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดคูบอน

Basic Education Committee, Wat Khubon School, Thailand

สุจิตรา ทิพย์บุรี

Sujitra Tipburi

โรงเรียนอนุบาลโชตนันท์ จังหวัดนนทบุรี

Shotanan Kindergarten Nonthaburi Province, Thailand

โสภณ ขำทัพ

Sophon Khumtrup

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

บัวบุษรา อัครศรุตพิงศ์

Buabudsara Ackarasarutipong

ณัฐวัฒน์ สุดประเสริฐ

Nattavat Sudprasert

กรรณิดา วิเชียร

Kannida Wichian

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar, Thailand

E-mail: Wisutsri123@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีของวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จำนวน 221 ท่าน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 4 December 2020; Revised 7 December 2020; Accepted 7 December 2020

ผลการศึกษาพบว่า

สภาพการพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาลัยศรีธรรมมาโศกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1. ด้านปัจจัยนำเข้า ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ระบบการบริหารที่มีอย่างเป็นระบบ สภาพสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 2. ด้านกระบวนการ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาและมีปฏิสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร 3. ด้านผลผลิต ส่งผลให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม เชื่อมั่นในผลของการทำความดี และ 4. ด้านผลกระทบ คือ บ้าน วัด สถาบันการศึกษา ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้อัตโนมัติตามหลักไตรสิกขาของวิทยาลัยศรีธรรมมาโศกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช สำหรับข้อเสนอแนะ ทางวิทยาลัยศรีธรรมมาโศกราชควรมีโครงการฝึกอบรมบุคลากรอาจารย์ผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติตามหลักไตรสิกขาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และทางวิทยาลัยศรีธรรมมาโศกราชควรมุ่งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้อัตโนมัติตามหลักไตรสิกขาให้เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ

คำสำคัญ : การพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติ, หลักไตรสิกขา

ABSTRACT

This objective of This research are as follows; 1. To study the condition of learning development according to Tri-sikkha principle of students in of Srithammasokkaraj Campus Nakhon Si Thammarat Province 2. To study on problems and obstacles in learning management according to Tri-Sikkha principle in Srithammasokkaraj Campus. Nakhon Si Thammarat Province and 3. The population for this study composed of students in B.A. degree under Srithammasokrat Campus for 221 persons. The instrument for this research was questionnaire, data analysis by arithmetic mean. And standard deviation

The results found that;

The Conditions of learning development according to Tri-Sikkha principle of students in Srithammasokkaraj Campus, Nakhon Si Thammarat Province by overview was at high level when considered in each aspect bound that; 1. The input factor which is composed of good character of electives and teachers, systematic administration, The conditions of environment was so good for learning, There was at high level. 2. The process found that there were provided learning and teaching process integrates with Tri-Sikkha and interaction as good

friend. 3. The aspect of Production; as a result, to make confident for students in believe for kamma law, to get confident for doing good and 4. The aspect of feedback, house, temple and school were get the benefit from learning management according to the Tri-Sikkha principle by Srithammasokkaraj Campus in high level. The suggestion; The Campus should train all personals for learning and understanding. The process of learning development according to Tri-Sikkha principle as a same direction and the campus should promote the competency for learning management according to Tri-Sikkha principle as specific model for other schools.

Keywords: learning development, Tri-Sikkha principle.

บทนำ

การเรียนรู้หรือการศึกษาเป็นการพัฒนาชีวิต เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่จะดำเนินไปหรือมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (พระราชเวรณ เตชวณโณ (รุ่งเรือง), 2558) ทั้งนี้ การศึกษาที่ดีจะต้องสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมประเทศชาติได้ ในทางพระพุทธศาสนาได้มีกรอบการพัฒนาการเรียนรู้หรือหลักที่เป็นระบบศึกษา 3 ประการเรียกว่า ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขาและอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งหลักไตรสิกขานี้เป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย การศึกษาของไทยในอดีต มีรากฐานมาจากการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการอบรมสั่งสอน แต่การศึกษายุคปัจจุบันถึงแม้จะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มีได้นำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา แต่กลับนำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยมโดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดศึกษา ทำให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเริ่มห่างเหินจากวิถีชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น

สังคมไทยในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาทางสังคมมากมาย ทั้งอบายมุข ความขัดแย้ง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับนักศึกษาซึ่งเป็นวัยที่อ่อนไหวได้ง่าย เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น แต่กระบวนการรับรู้และภูมิคุ้มกันของเยาวชนนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ อีกทั้งการหลั่งไหลเข้ามาของเทคโนโลยีเหล่านั้นอย่างไม่มีขีดจำกัดและยังขาดการกลั่นกรองที่ดีพอ ทำให้ความเจริญด้านวัตถุแผ่ขยายอย่างรวดเร็วในประเทศไทย และในขณะเดียวกันด้านสภาพจิตใจ และการพัฒนาคุณภาพของชีวิตของเยาวชน กลับไม่ได้รับการพัฒนาให้ควบคู่ไปด้วย ทำให้เกิดปัญหาสังคม

ต่าง ๆ มากมาย พระไพศาล วิสาโล ได้กล่าวไว้ว่า “สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตทางศีลธรรม ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วยังเป็นรากเหง้าของวิกฤตต่าง ๆ อีกมากมายในปัจจุบัน อาทิ วิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม วิกฤตทางการเมือง และวิกฤตทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงช่องว่างที่ถ่างกว้างขึ้นระหว่างคนรวยกับคนจน และความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นภายในชาติ นอกจากนี้วิกฤตศีลธรรมดังที่กล่าวมายังเป็นภาพสะท้อนถึงความล้มเหลวสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ในการเสริมสร้างศีลธรรมในสังคมไทย อาทิ สถาบันครอบครัว ชุมชน โรงเรียน และสถาบันศาสนา” (พระไพศาล วิสาโล, 2562)

ดังนั้น การพัฒนาประเทศชาตินั้น จำเป็นจะต้องดำเนินการพัฒนาที่คุณภาพการเรียนรู้ของคนเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อให้เยาวชนได้เติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศชาติ และหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาดังกล่าว นั่นก็คือสถาบันการศึกษาในทุกระดับของสังคมไทย ที่จะต้องหันมาให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ กระทรวงศึกษาธิการมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์กับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ว่า ให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติของการเป็นคนที่ดี คนเก่ง คนมีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายแท้ของพุทธศาสนาอยู่แล้ว และที่มีความชัดเจนขึ้นเมื่อมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ในหมวด 1 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ต้องยึดแนวการจัดการศึกษาในหมวด 4 มาตรา 23 การจัดการศึกษาต้องเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม และในมาตรา 24 (4) ได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดกระบวนการสอนผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชา (สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2542)

แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ที่เป็นทางเลือกของสังคมไทยยุคปัจจุบัน นั่นก็คือการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา คือ การสอนให้รู้จักสอนตัวเองให้พ้นทุกข์และฝึกอบรมให้เป็นคนสมบูรณ์แบบ โดยการปฏิบัติตามคุณธรรม 3 ประการ คือ ศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งเรียกว่าไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนามนุษย์ในทุกด้าน เพื่อให้เกิดปัญญานำพาไปสู่ความเป็นอิสระจากสิ่งร้อยรัดทั้งปวง ดังที่ สุมน อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า “พุทธธรรมเป็นเสมือนแก้วมณีที่เจียรระไนรัศมีหลายเหลี่ยม นักวิชาการสามารถจัดมุมมองให้เป็นประกายเลื่อมรุ่งได้ดังงามหลายวิธีการ พุทธธรรมเสนอหลักการพัฒนาปัญญาที่มุ่งการฝึกฝนอบรมตนให้บรรลุอิสระภาวะ หลุดพ้นจากปัญหา โดยทั่วไปแล้วพุทธศาสนิกชนจะเข้าใจหลักพุทธธรรมใน

แห่งของ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ศิล ประเพณี พิธีกรรมเท่านั้น แท้จริงแล้วพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักการพัฒนามนุษย์และหลักการเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบครบ กระบวนการ มีองค์ประกอบและ ขั้นตอนตามลำดับต่อเนื่องสมบูรณ์” (สุนน อมรวิวัฒน์, 2542)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัย เฉพาะทางที่มุ่งจัดการศึกษาโดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ สมัยใหม่ เน้นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ดีทั้ง ทางโลกและทางธรรม มีความสามารถในการคิดเป็น พุดเป็น ทำเป็น มีคุณธรรมประจำกาย วาจา ใจ มีอุดมคติและอุดมการณ์ มุ่งอุทิศชีวิตบำเพ็ญประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ผู้อื่น และมุ่งพัฒนานักศึกษาให้มีความเข้าใจโลกและชีวิตอย่างลึกซึ้ง สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ อย่างราบรื่นและเป็นปกติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของ นักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะ ทางด้านพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาที่ได้จะสามารถนำมาพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาให้มี พฤติกรรม จิตใจ สมาธิ ปัญญาดี เป็นคนเก่ง เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นพลเมืองที่ดีของ ประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาเขต ศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของวิทยาเขต ศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการ วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บรวบรวมข้อมูล จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทาง คอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่นักศึกษาระดับ ปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัด นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563 จำนวน 221 ท่าน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Krejcie & Morgan) จำนวน 140 ท่าน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยได้เลือกการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ได้แก่ เพศ อายุ สาขา ชั้นปี
2. แบบสอบถามการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาลัยศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ (Likert) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
3. แบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของวิทยาลัยศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ดังนี้

1. วิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความถี่ แล้วสรุปออกมาเป็นคำร้อยละ
2. วิเคราะห์แบบสอบถาม เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาลัยศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบาย
3. วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาลัยศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาลัยศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1. **ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)** สภาพการจัดการเรียนตามหลักไตรสิกขาระดับมาก แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัยพบว่า ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านการทำงานตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นสูงสุดในประเด็นเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ในระดับมาก นอกจากนั้นมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและมากตามลำดับ โดยมีระดับความคิดเห็นต่ำสุดในประเด็นอาจารย์ผู้สอนมีความเข้าใจหลักการพัฒนานักศึกษาตามหลักไตรสิกขาในระดับมาก ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความ

เข้าใจและทัศนคติที่ต่างกันในการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา โดยมีข้อเสนอแนะคือควรมีการจัดอบรมสัมมนาอาจารย์และบุคลากร ในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา และควรจัดทำคู่มือการสอนตามหลักไตรสิกขาสำหรับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนซึ่งมีทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษได้มีความเห็นและทัศนคติที่ตรงกัน 2) ด้านการดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับความคิดเห็นสูงสุดในประเด็นเกี่ยวกับทางวิทยาเขตได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อบรมสัมมนา การเข้าค่ายปฏิบัติกรรมฐานแก่บุคลากรและนักศึกษาในแต่ละปีในระดับมาก นอกจากนั้นยังมีระดับความคิดเห็นในระดับมากเท่ากัน โดยมีระดับความคิดเห็นต่ำสุดในประเด็นเกี่ยวกับทางวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ได้ส่งเสริมให้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาในการจัดการเรียนการสอนระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคที่พบคือการบริหารการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขามีการสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องน้อย โดยมีข้อเสนอแนะคือควรบริหารงานโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 3) ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับความคิดเห็นสูงสุดในประเด็นเกี่ยวกับวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ เยียบสงบเอื้อต่อการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด และมีระดับความคิดเห็นรองลงมา ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของวิทยาเขตมีความสะอาดและปลอดภัยในระดับมาก ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ ทางวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราชยังขาดสื่อที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ทางวิทยาเขตควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อ และส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาให้มากขึ้น

2. ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า ทางวิทยาเขตมีสภาพการจัดการเรียนตามหลักไตรสิกขาระดับมาก แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับความคิดเห็นสูงสุดในประเด็นเกี่ยวกับกิจกรรมการปฏิบัติกรรมฐาน เจริญสมาธิภาวนา นักศึกษาสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับมาก นอกจากนั้นยังมีระดับความคิดเห็นมากและปานกลางตามลำดับ มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดในประเด็นเกี่ยวกับทางวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช มีการใช้สื่อการเรียนรู้อันทันสมัยในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ อาจารย์ผู้สอนบางท่านโดยเฉพาะอาจารย์ฆราวาส ยังขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าสู่บทเรียน โดยมีข้อเสนอแนะคือควรเชิญอาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสื่อเทคโนโลยีมาพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา 2) ด้านการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับความคิดเห็นสูงสุดในประเด็นเกี่ยวกับ ทางวิทยาเขตได้ส่งเสริมบุคลากรและนักศึกษาให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในระดับมากที่สุด นอกจากนั้นยังมีระดับความคิดเห็นในระดับมากเท่ากัน โดยมีระดับ

ความคิดเห็นต่ำสุดในประเด็นวิทยาเขตได้ส่งเสริมให้มีบรรยากาศใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ในระดับมาก ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ ความเป็นแบบอย่างที่ดีมีในวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช แต่ขาดการประสานสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนในลักษณะที่เป็นมหาวิทยาลัยต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยมีข้อเสนอแนะคือ ควรนำนักศึกษาเข้าร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และเจตคติที่ดีต่อกัน เช่น การพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดาร การออกเยี่ยมเยียนผู้ป่วยติดเตียงในเขตชุมชน เป็นต้น 3) ด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ในประเด็นเกี่ยวกับวิทยาเขตได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่องในระดับมาก นอกจากนี้มีระดับความคิดเห็นในระดับมากเท่ากัน โดยมีระดับความคิดเห็นต่ำสุดในประเด็นทางวิทยาเขตได้ฝึกฝนอบรมให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น (รู้ เข้าใจ เหตุผล และได้ประโยชน์ตามคุณค่าแท้ตามหลักไตรสิกขา) ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ แนวปฏิบัติมีความชัดเจนและมีรูปแบบที่สามารถ นำไปปฏิบัติได้โดยตรง แต่ขาดการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยมีข้อเสนอแนะคือควรจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิตที่เป็น การฝึกให้นักศึกษาให้รู้จักแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ และควรมีประสานความร่วมมือกับเครือข่ายสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง

3. ด้านผลผลิต (Output) ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนมีสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในระดับมากที่สุด มี 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา มีระดับความคิดเห็นสูงสุดในประเด็นเกี่ยวกับนักศึกษามีความเชื่อมั่นผลของการกระทำความดีในระดับมากที่สุด ประเด็นเกี่ยวกับนักเรียนเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบานในระดับมาก นอกจากนี้มีระดับความคิดเห็นในระดับมากเท่ากัน โดยมีระดับความคิดเห็นต่ำสุดใน 2 ประเด็น คือ นักศึกษาดูแลการแต่งกายให้เป็นระเบียบเรียบร้อยในระดับมาก และนักศึกษปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ ยังไม่มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด สถาบันการศึกษา ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ในการส่งเสริมการพัฒนา นักศึกษาตามหลักไตรสิกขา โดยมีข้อเสนอแนะคือ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด สถาบันการศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษาตามหลักไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านผลกระทบ (Impact) มีตัวชี้วัดที่ทางวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราชมีสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในระดับมาก มี 1 ด้าน คือ บ้าน วัด สถาบันการศึกษา ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามีระดับความคิดเห็นสูงสุดในประเด็น นักศึกษาได้เห็นผลดีของการกระทำความดีของตนในระดับมาก นอกจากนี้มีระดับความคิดเห็นในระดับมากเท่ากัน โดยมีระดับความคิดเห็นต่ำสุดใน 2 ประเด็น คือ นักศึกษาสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุขในระดับมาก และนักศึกษารู้จักวิเคราะห์และเลือกรับ

สื่อที่เหมาะสมทางสังคมออนไลน์ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาอย่างขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากอาจารย์ผู้สอนและบุคลากรที่ยังไม่เข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างชัดเจน โดยมีข้อเสนอแนะคือ ทางวิทยาเขตควรจัดโครงการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรเป็นประจำทุกปี เพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ และควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในการพัฒนาทั้งโรงเรียน วัด และชุมชนรอบ ๆ วิทยาเขต เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและสร้างความร่วมมือกับชุมชนและทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองนักศึกษา ในด้านการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านปัจจัยนำเข้า ผลจากการวิจัยพบว่า ทุกด้านในปัจจัยนำเข้าซึ่งประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะที่ดีของบุคลากรวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก อันแสดงให้เห็นถึงความตระหนักและความพยายามที่ชัดเจนของผู้บริหาร ในการที่จะนำหลักไตรสิกขามาพัฒนาการเรียนรู้อของนักศึกษา เพราะกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาจะต้องเริ่มต้นจากปัจจัยนำเข้า โดยเฉพาะผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนจะต้องเป็นต้นแบบที่ดี มีความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะจะต้องปลูกฝังความคิดเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและนักศึกษาให้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปิฎกโกศลว่า “กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาเมื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนนั้น อย่างน้อยจะต้องประกอบไปด้วย 4 ประการ คือ 1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิขึ้นก่อน ซึ่งปัจจัยแห่งสัมมาทิฐินั้นมี 2 ประการ คือ ปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ 2) เกิดสัมมาทิฐิขึ้นใน ตัวผู้เรียน 3) จัดกระบวนการศึกษาตามหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล ฝึกด้านความประพฤติ ปฏิบัติควบคุมกาย วาจา สมาธิฝึกด้านจิตใจ และปัญญาฝึกด้านความรู้ความจริงความมี เหตุผล รู้เท่าทันความจริงของโลกและชีวิต 4) การวัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาให้ ครอบคลุมด้านกาย ศีล สมาธิ และปัญญา (พระปิฎกโกศล (ปราโมทย์ บโมทิโต), 2562) ซึ่งยังสอดคล้องกับหลักธรรมในทางพุทธศาสนาที่เป็นหลัก นำพาไปสู่ความเจริญ เรียกว่า จักร 4 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) คือ 1) ปฏิรูปเทสวาสะ การอยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม 2) สัมปยุตตปฏิสยยะ การสมาคมกับสัตบุรุษ คบคนดีมีศีล ธรรม 3) อุตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ถูกทางอยู่ในศีลธรรมและมีเป้าหมายของชีวิต

4) ปุพเพตปุญญตา ความเป็นผู้ได้ทำความดี ละเว้นจากการทำชั่วทั้งปวงสร้างบุญกุศล ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นหลักที่สร้างคุณประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน ทำให้ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เพื่อยกระดับชีวิตให้มีคุณภาพสูงขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์.(ป.อ.ปยุตโต), 2559)

และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนน อมรวิวัฒน์ ที่ได้สรุปกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาว่า “การฝึกหัดอบรมตามหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการและปัจจัยการที่มีว่าลักษณะบูรณาการนั้น เพราะทุกองค์ประกอบคือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นอยู่ในองค์รวมของมรรคมืองค์แปดนั้นมีลักษณะผสมผสานกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีความสอดคล้องรองรับกันทั้งในด้านที่ต้องละเว้น และในด้านที่ต้องเจริญองงาม ยากที่จะแยกออกอย่างโดดเดี่ยวและไม่สามารถตัดองค์ประกอบข้อใดทิ้งไปได้ หลักการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขา จึงมีความสมบูรณ์ที่ครูต้องรู้จักนักเรียนแต่ละคนและถือว่านักเรียนเป็นมนุษย์ที่ต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย วาจา จิต และ ปัญญา การเรียนการสอน ตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาจึงมิใช่การถ่ายทอดความรู้ด้านปริยัติเท่านั้น หากแต่เน้นการฝึกหัดอบรม (ปฏิบัติ) และการวิเคราะห์ ประเมินผลของการปฏิบัตินั้นด้วย (ปฏิเวธ) นอกจากนี้การฝึกหัดอบรมตามแนวไตรสิกขายังเน้นความสำคัญของการเป็นกัลยาณมิตรและความสำคัญของสิ่งคมสิ่งแวดล้อมที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้อีกด้วย” (สุนน อมรวิวัฒน์, 2542)

2. การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้พัฒนาการเรียนรู้นักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราชด้านกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่าด้านการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรและการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิตมีการดำเนินการในระดับมากทุกประเด็น โดยเฉพาะประเด็นทางวิทยาเขตได้จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้กับนักศึกษาเป็นประจำทุกปี เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นการเรียนรู้จากธรรมชาติและชีวิตจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพรรณ แดงโรจน์ ที่ได้กล่าวถึงความหมายการสอนแบบไตรสิกขาว่า เป็นวิธีสอนที่นำกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาตนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์เป็นวิธีสอน ที่ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนอย่างระมัดระวังทั้งทางกาย วาจา ใจ แล้วพิจารณาผลของการปฏิบัติของตนต่อสถานการณ์นั้นจะสามารถกำหนดข้อควบคุมความประพฤติทางกาย ทางวาจาของตนได้ (นิภาพรรณ แดงโรจน์, 2530) กระบวนการเรียนรู้จึงสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกมิติของชีวิตและการดำเนินชีวิตทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา โดยแฝงนัยแห่งความหมายว่าการศึกษามุ่งตรงไปที่การฝึกหัดพัฒนาตน การจัดการการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขานี้ ผู้สอนจึงเป็นเพียงผู้ช่วยให้นักศึกษาได้ศึกษา คือเป็นผู้จัดสถานการณ์ให้นักศึกษาได้ฝึกตน เมื่อลงมือฝึกหัดพัฒนาตนแล้วก็หวังได้นักศึกษาจะก้าวไปในไตรสิกขาการที่ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษาดูและคอยแนะนำให้นักศึกษาปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับกฎแห่งการฝึก (Law of Exercise) ของธอร์นไคค์

ที่ว่า “สิ่งใดก็ตามที่คนเราฝึกบ่อย ๆ เราจะทำสิ่งนั้นได้ดี” (มัทธรา ธรรมบุศย์, 2559) จากปัญหาอุปสรรคที่พบคืออาจารย์ผู้สอนยังขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่จะบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าสู่บทเรียน เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนแต่ละคนมีความรู้และประสบการณ์ทางพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอาจารย์พิเศษซึ่งทางวิทยาเขตได้เชิญมาจากบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจจะไม่มีพื้นฐานความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอ หากทางวิทยาเขตมีการจัดทำคู่มืออาจารย์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา จะเป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี อีกประการหนึ่งคือ นอกจากด้านการดำเนินงานของทางวิทยาเขต ไม่ว่าจะเป็นจัดเตรียมการอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ รวมไปถึงผู้บริหารและบุคลากรแล้ว ในส่วนของชุมชนและผู้ปกครองของนักศึกษาก็เป็นผู้ที่มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองนักศึกษาและชุมชนยังไม่เข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่ชัดเจน ทำให้ความร่วมมืออย่างจริงจังจากผู้ปกครองและชุมชนยังไม่บังเกิดขึ้น หากทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักเข้าใจได้ ความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา รวมถึงการเกิดขึ้นของชุมชนต้นแบบในอนาคต ก็จะไม่บังเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

3. การพัฒนาการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านผลผลิต ผลการวิจัยพบว่าทางวิทยาเขตได้มีการดำเนินการในส่วนของปัจจัยนำเข้าและกระบวนการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่งผลให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม เชื่อมั่นในผลของการทำความดีในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าทางวิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราชเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มุ่งจัดการศึกษาโดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ สอดคล้องกับปณิธานของมหาวิทยาลัยที่ว่า “มุ่งเน้นที่จะผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ดีทั้งทางโลกและทางธรรม มีความสามารถในการคิดเป็นเหตุเป็น ทำเป็น มีคุณธรรมประจำกาย วาจา ใจ มีอุดมคติและอุดมการณ์ มุ่งอุทิศชีวิตบำเพ็ญประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ผู้อื่น และมุ่งพัฒนานักศึกษาให้มีความเข้าใจโลกและชีวิตอย่างลึกซึ้ง สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่นและเป็นปกติ” (พระครูสิทธิธรรมาภิรัต, 2562) การที่นักศึกษามีความเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม เชื่อมั่นการทำความดี ย่อมส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกัมมา กนตสีโล เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า “การทำบุญหรือการปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการนั้น จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบายไม่หวาดระแวงได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนในสังคม นอกจากนี้ยังเชื่อว่าผู้ทำบุญกุศลจะมีสุขภาพดี ผิวพรรณผ่องใส มี

อายุยืน มีลูกหลานน่ารัก เลี้ยงง่าย เป็นเด็กดี เรียนหนังสือเก่ง และผู้ที่ทำบุญนั้นเมื่อตายแล้ว ย่อมไปสู่สุคติ (พระกัณหา กนตสีโล (อนัน), 2549)

และจากผลการวิจัยที่พบว่า ประเด็นเกี่ยวกับนักศึกษาเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากทางวิทยาเขตเป็นมหาวิทยาลัยที่มีผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์และเป็นวิทยาเขตขนาดเล็กที่มีจำนวนนักศึกษาไม่มาก การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษาจึงค่อนข้างจะเป็นไปอย่างทั่วถึง และบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ภายในวิทยาเขตเป็นไปแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรและ ยืดหยุ่น ทำให้นักศึกษารู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียด ซึ่งเป็นสิ่งช่วยในการส่งเสริมด้านอารมณ์จิตใจ ของนักศึกษา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ทางวิทยา เขตจะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกรอบอุ่น เอื้ออาทร และปลอดภัย ไม่แสดง อารมณ์ขมขู่หรือบีบบังคับเพราะจะมีผลต่อภาวะทางจิตใจของนักศึกษาได้ ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ มาก เพราะจะมีระยะยาวต่อสุขภาพจิตอันจะส่งผลคือความสุขและความทุกข์ในอนาคต หาก สภาพแวดล้อมหรือ บรรยากาศภายในวิทยาเขตเอื้อต่อการเรียนรู้ ครูบาอาจารย์แสดงความรัก ความเมตตาสร้างความอบอุ่นให้แก่ศิษย์ จะทำให้นักศึกษารู้สึกอบอุ่นและปลอดภัยและจะมี สุขภาพจิตที่ดีร่าเริงเบิกบาน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับตัว ตรงกันข้ามหากนักศึกษา อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ก็จะได้รับประสบการณ์อันไม่น่าพึงพอใจและจะจดจำแบบฝังใจ ส่งผลให้กลายเป็นคนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ ดังนั้น กระบวนการพัฒนานักศึกษาเป็น กระบวนการที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสภาพความ เป็นอยู่สิ่งแวดล้อม กลุ่มเพื่อน สัมพันธภาพกับอาจารย์และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ใน สถาบัน จะต้องอิงอาศัยไปด้วยกัน สอดคล้องกับที่ Astin ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการ พัฒนานักศึกษาในรูปแบบของปัจจัยนำเข้า-สิ่งแวดล้อม-ผลลัพธ์ (Input-Environment Output Model: I-E-O Model) พบว่าสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน อาจารย์ การมีส่วนร่วมของนักศึกษาและวิธีการสอน มีผลต่อการพัฒนานักศึกษา เป็นปัจจัย เอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ (ศิริพร ครุฑทาศ และคณะ, 2561)

4. การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโศกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านผลกระทบจากผลการวิจัยพบว่า ชุมชน ได้แก่ บ้าน วัด สถาบันการศึกษา ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นของทุกภาคส่วนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของวิทยาเขต ศรีธรรมมาโศกราช จะเป็นการนำศีลธรรมความดีงามจากกระบวนการปลูกฝังทางปัญญา ให้กับเยาวชนผ่านกระบวนการทางการศึกษา เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับ นักศึกษา โดยเฉพาะการอบรมปลูกฝังด้านคุณธรรมจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้ง จากบ้าน วัด สถาบันการศึกษา จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเชื่อมโยงในการสร้าง คุณธรรม รวมทั้ง

สื่อมวลชนและบุคคลในสังคมที่อยู่รอบตัว ต้องมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการเสริมสร้างคุณธรรม ดังนั้น ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งผลในการพัฒนานักศึกษาให้บรรลุตามเจตนารมณ์การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างแท้จริง นักศึกษามีสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาโดยภาพรวมระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านบ้าน วัด สถาบันการศึกษาได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา นักศึกษามีความคิดเห็นมากที่สุดในประเด็นเกี่ยวกับนักศึกษาเห็นผลดีของการกระทำความดีของตน ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของ พระมหาสุพจน์ สุเมโธ ที่ว่าการเรียนรู้ที่ดีย่อมต้องเกิดการพัฒนาศีวิตที่ดีและทันต่อวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันตลอดจนผู้ยุคแห่งอนาคตและสามารถเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและเกิดสันติสุขในสังคมนั้น ๆ โดยการนำหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยหลักในการพัฒนาชีวิต มาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องพัฒนา ทั้งด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ โดยสอดแทรกและประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพฤติกรรม พุทธิพิสัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ทางด้านความคิด ความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหา พัฒนาสมองและสติปัญญา ด้านพฤติกรรมจิตพิสัย เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมที่ถูกต้อง ความรู้สึกทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ ความเชื่อ ความสนใจและมีคุณธรรมมีความสุข ในการอยู่ร่วมกันและด้านพฤติกรรมทักษะพิสัย เพื่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญด้วยพฤติกรรมที่ถูกต้องและดีงาม และสามารถนำความรู้นี้ไปพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาผู้อื่น พัฒนาชุมชนและสังคมประเทศชาติได้ต่อไป (พระมหาสุพจน์ สุเมโธ (พานทอง), 2558)

สรุป

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตลอดชีวิต เพราะการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ทัศนคติ ซึ่งประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลแต่ละคน จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลคนนั้น ดังนั้นการจะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น จะต้องเริ่มต้นพัฒนาที่กระบวนการเรียนรู้ สถาบันการศึกษาทุกระดับในสังคมไทยพยายามสร้างระบบการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง คนมีความสุข หรือที่เรียกว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ แต่เท่าที่ดำเนินการมาหลายปีที่ผ่านมา ยังประสบปัญหาอยู่มาก ทั้งนี้เพราะยังขาดกระบวนการการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ครบวงจร เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง คนมีความสุข โดยเฉพาะคนดี คนมีความสุข นั้นจะต้องอาศัยกระบวนการทางด้านพุทธศาสนา โดยเฉพาะการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยหลักในการพัฒนาชีวิตมาประยุกต์ใช้

ในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการ พัฒนาการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องพัฒนา ทั้งด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ โดยสอดแทรกและประยุกต์หลักไตรสิกขามาใช้กับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เพื่อให้เกิดการ พัฒนาการเรียนรู้ทางด้านความคิด ความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาและสติปัญญา ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมที่ถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ และมีคุณธรรมมีความสุขในการอยู่ร่วมกัน และด้านพฤติกรรมทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เพื่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างเชี่ยวชาญมีพฤติกรรมที่ถูกต้องดีงาม และสามารถนำความรู้นี้ไปพัฒนาตนเอง ผู้อื่น ชุมชนและสังคมประเทศชาติได้ ซึ่งวิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่เน้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ สามารถพัฒนาการเรียนรู้โดยหลักไตรสิกขาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนด้านการจัดการ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (ปัจจัยนำเข้า) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้นทางวิทยาเขตจึงควรที่จะต้องส่งเสริมและรักษาให้มากยิ่งขึ้น และควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาให้เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ
2. จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่ต่างกันนั้น ทางวิทยาเขตควรมีการอบรม สัมมนาบุคลากร เพื่อทำความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา และจัดทำคู่มือการสอนตามหลักไตรสิกขาสำหรับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนซึ่งมีทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ จะได้มีทัศนคติที่ถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- นิภาพรรณ แดงโรจน์. (2530). การศึกษาความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบไตรสิกขา. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พระกัณหา กนต์สีโล (อนันต์). (2549). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูสิริธรรมาภิรัต. (2562). รายงานการวิจัยเรื่องภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ตามการรับรู้ของชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระปิฎกโกศล (ปราโมทย์ ปโมทิตโต). (2562). การวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในฐานะนวัตกรรมการศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 15(2), 44-45.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 35. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต).
- พระไพศาล วิสาโล. (2562). *การเสริมสร้างพลังทางศีลธรรมในสังคมไทย*. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2562 จาก บทความเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา: <https://www.visalo.org/article/budKarnsermsang.htm>
- พระมหาสุพจน์ สุเมโธ (พานทอง). (2558). ไตรสิกขาสู่การพัฒนาการเรียนรู้อยู่. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(2), 82-93.
- พระราชเวรน์ เตชวณโณ (รุ่งเรือง). (2558). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2559). *ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์*. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2562 จาก จิตวิทยาสำหรับครู: <https://sites.google.com/site/psychologybkf1/home/citwithya-kar-reiyn-ru/thvsdi-kar-reiyn-ru-khxng-th-xrn-dikh>
- ศิริพร ครุฑกาศ และคณะ. (2561). ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 29(1), 126-137.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ*. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2563 จาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542: https://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf
- สุนน อมรวินวัฒน์. (2542). *หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ทักษะการเผชิญสถานการณ์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.